

Een dichter die zijn leven lang de tijd wilde bevriezen

Gerrit Kouwenaar

Tubantia September 05, 2014 by Nico de Boer

Gerrit Kouwenaar was niet alleen een van onze grootste moderne dichters, hij was ook een van de meest gelauwerde. Gisteren overleed hij in Amsterdam op 91-jarige leeftijd.

Kouwenaar wilde na de dood van zijn vrouw Paula nog één mooie bundel maken. Dat boek werd **Totaal witte kamer (2002)**, een hoogtepunt van een groot dichterschap. Het was zijn meest persoonlijke bundel, al was het maar vanwege het gebruik van 'ik', dat Kouwenaar altijd zorgvuldig gemeden had. Zijn thematiek was onveranderd gebleven. Ook bij de jonge Kouwenaar draaide het al om de dood, de tijd en de stilte. „De dood is een poëtisch thema. Het is het rare niets dat in je vlees gaat zitten”, zei de dichter.

Zoals zijn poëzie was, was de dichter: tot in de puntjes verzorgd. Hij had een ietwat deftig voorkomen, geaccentueerd door een gesoigneerde snor. Wie foto's van de jonge en de oude dichter naast elkaar zet, ziet niet eens zo veel verschil. De rijzige jongeman vereenzelvig je niet direct met de rebel die als vooraanstaand lid van de Vijftigers een frisse wind door de dichtkunst liet waaien.

Het gezin Kouwenaar verhuisde in 1940 van Amsterdam naar het kunstenaarsdorp Bergen. Hier leerde hij de culturele elite kennen. Kouwenaar publiceerde na de oorlog eerst novellen en geëngageerde romans als *Ik was geen soldaat* (1951). Hij sloot zich met zijn vrienden **Constant (Nieuwenhuys), Jan Elburg en Lucebert** aan bij de Experimentele Groep Holland. Uit dit kunstenaarscollectief kwam later Cobra voort, een revolutionaire groep schilders rond Karel Appel en Constant. Verwant hieraan waren de Vijftigers, de dichtersbeweging waartoe ook Campert en Claus behoorden.

Hun poëzie was revolutionair. De Vijftigers zetten zich af tegen de literaire braafheid van de traditionele dichtkunst. Kouwenaar was van de Vijftigers een buitenbeentje. Als Lucebert de 'taalverrijker' was, dan was Kouwenaar de taalzuiveraar. Bij hem vormde elk gedicht een taalbouwsel op zich.

Om in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien, maakte Kouwenaar veel vertalingen. Daarvoor kreeg hij in 1967 de Martinus Nijhoff-prijs. Zijn poëzie maakte school en zo groeide Kouwenaar uit tot de meest invloedrijke dichter van de Vijftigers. Hij werd bekroond met de P.C. Hooftprijs en de Prijs der Nederlandse Letteren. Kouwenaar schreef om de tijd te bevriezen, wat 'menselijkerwijs onmogelijk is'. Vroeg of laat wordt immers iedereen door de tijd ingehaald. „Maar”, zei hij verwijzend naar zijn werk, „als het goed is, beklijft er iets, heeft die dooie dichter een paar woorden achter elkaar gezet die duurzamer zijn dan alle stof.”